

a különböző nagytőkés érdekeltségekhez. Az eseményekből levont következtetéseinél nem alkalmazza mindig a marxizmus-leninizmus tudományos módszereit s bár rámutat a Vatikán politikájának veszélyességére, mégsem hangsúlyozza eléggé az ellene való aktív harc fontosságát.

De ezeknek a hiányosságoknak ellenére, Manhattan jól megírt és nagyszerűen dokumentált könyve nagy értéket jelent a haladó, a békéért harcoló dolgozók számára. Manhattan könyvének adatait és hasznos végkövetkeztetéseit nem lehet egy könyvismertetés keretében felsorolni. A könyvet olvasni kell, mert napjainkban csak fokozza aktualitását Népköztársaságunk és a katolikus püspöki kár között létrejött megegyezés. **Mert Népköztársaságunk kormánya a néphez, a haladáshoz hű papsággal kötött egyezséget, nem pedig a klerikális reakcióval.** A többtermelést, a beiskolázást gátló klerikális reakció ellen a harcot tovább kell folytatni, s ebben a harcban Manhattan könyvének anyaga hasznos ismereteket jelent.

Avro Manhattannak a Vatikánról írott műve azok közé az utóbbi időben megjelent könyvek közé tartozik, amelyet minden dolgozónak el kell olvasnia!

KIRALY JÓZSEF

DÉR TIBOR ÚJ REGÉNYE

A felszabadulás utáni könyvnapok közül az idei hozta meg a próza területén is a döntő változást. Költőink fejlődése természetesen jóval hamarabb indult meg, de ebben az évben már a könyvnapok előtt megindult prózaíróink felzárkózása a költők mellé. (Veres P., Szabó P., Illyés B. stb.) A könyvnapok kiadványok pedig teljessé tették ezt.

A magyar regény fejlődésének új szakaszához érkezett. Most már nem elszórta jelentkezik az új, szocialista-realisták regénytípusok felé mutató könyvek, nemcsak az egyes prózaírók fejlődésében történik meg a fordulat, hanem nyugodtan elmondhatjuk, hogy a magyar regény történetében is.

Déry Tibor új regénye, a „Felelet“ (Révai), erényeiben és hibáiban egyaránt, egyik legjelentősebb alkotása az idei könyvnapnak.

Egy munkásfiú, Köpe Bálint életének egyik részéről számol be, s amint Déry az írás elején jelzi, három kötetre tervezte az egész élet bemutatását.

Déry szándéka tehát, amint ezt elmondja: Köpe Bálint életéről beszámolni. Azonban ezt nyilván nem írhatja meg egy mai író szűken, csak Köpe Bálint életére figyelve, hiszen az emberi sorsoknak végtelen nagy távlatai és összefüggései vannak.

Az író az egész magyar társadalom képét akarja ábrázolni, nyilván csak nagy vonalakban. De ezt nagy igénnyel csinálja.

A regény első képe egy kizsákmányolt házfelügyelő-család életét tárja elénk. Ahogy az itteni események lejátszódnak, a regény egyik hőse, Farkas Zeno egyetemi tanár, autóba ül és a kormányzói fogadásra megy fel a budai várba. A társadalom két nagy, egymással ellenségesen

szembenálló, egymás ellen osztályharcot vivó osztályát láthatjuk sűrítve, majd pedig később kiszélesítve. Ez a két részre történet beosztás kössé mechanikus a továbbiak során. A két társadalmi osztályt erősen szétválasztja, s a bemutatást nagy igénnyel oldja meg. Ezért támadnak az olvasónak olyan vágyai, hogy azokat is lássa, akik nem ennyire éles körvonalúak. Mert ezt a réteget nem láthatjuk. Ezt nem képviselheti Déry egyik kollokváló diákja sem, akikről, főleg Östör-ről az a benyomásunk, hogy csak technikai szempontból volt rá szüksége az írónak: hogy kikényszeríthesse az egyetemi tanárból azt a mondatot, amiért, ugyancsak egy kollokváló majd feljeleneti. Ne essék félreértés: nem az „érdekes“, a nem típusú képviselő figurák felvonultatását hiányoljuk, hanem ha az igény már olyan nagy, a magyar társadalom részletesebben kidolgozott képét.

Azonban lehetséges, hogy a magyar társadalom képét tisztábban látja az olvasó, ha mindhárom kötet megjelent. Hiszen a „Csillag“-ban közölt részletek olvasása során is láthatóvá váltak olyan motívumok, melyek érthetetlenek voltak abban a részben, de a regény folyamatos olvasása során láhattuk, hogy szerves részei az egésznek.

Köpe Bálint alakja az egyik legkihívatósebb munkásgyerek a magyar irodalomban. Déry régebben is ábrázolt gyermekeket, de akkor inkább azért nyúlt feléjük, mert érdekesebbek, másvilágúak voltak, mint a felnőttek. Bálint egészséges gyerek, jó ítéloképességű, biztos érzéke van, helyenkint túlérett. Néha olyan gondolatokat és logikusan végigvitt gondolatsorokat láthatunk nála, amelyek csak egy húszéves fiatalembernél fogadhatók el. Ettől eltekintve, alakja hiteles, vallóságosan élő alak, a bizonytalan létalapú munkásság biztonságosabb életformát és körülményeket keresne: Bálintban állandóan él a vágy, hogy szakmát tanuljon, s ne csak vándorló segédmunkásként élje le életét. Ösztönösen felismeri kizsákmányolt voltát, s ez ellen a maga módján küzd is. De a munkásság a maga teljességében felvonul: Neisel bácsi, az öntudatos szakmunkás, felesége, akinek még vallási problémái vannak, az anarchista Ocsenás, ennek lezüllett apja és így tovább, mind hitelesen, s pompás művészettel. Déry stílusa letisztult, megállapodni látszik. A „Befejezetlen mondat“ szürrealista képeitől és zavaros, túlságosan intellektuális mondataitól jövet nem esett át a ló másik oldalára: stílusa nem száraz és minden díszt nélkülöző. Helyesen találta meg a középutat.

Érdekes, hogy a másik osztályt, a kizsákmányolókat és körüket kevésbé oldotta meg jól Déry. Ez meglepő, hiszen az új magyar irodalomban inkább a kizsákmányolók és az ú. n. negatív figurák sikerültek jobban. Ez nem abból származik, hogy Déry nem ismerte ezt a világot: erről a részletesen és helyes kritikával megírt kormányzói fogadás, Grünerék esti összejövetele stb. tanuskodnak. Ennek az osztálynak az ábrázolása azért nem sikerült, mert itt őrzött meg Déry legtöbbet intellektuálisan leíró múltjából. Egyforma írói szenvedéllyel, de ugyanakkora érdeklődéssel és élvezettel írja le Farkas Zenó Eszterhez fűződő szerelmét is, mint a nagy büntetési jelenetet. Ez a szerelem nem vallóságos szerelem. Az egyetemi tanárt rendszeresen megcsalja szeretője, s mindig mással. A professzor erre úgy jön rá, hogy szerelme azokat

a kifejezéseket, illetve idegen szavakat használja az ismeretség után, mint az illető férfi, akivel megcsalta. Így azután mindig pontosan tudja, hogy kivel csalta meg. Mindezt természetesen bonyolultan, sok más motívum egyberakásával mondja el az író.

Kétkedünk, hogy ilyen kapcsolat létezett, főként 18 évig. Tuldságosan papíroszívűvé avatja a szerelmi kapcsolatot a hűtlenség ilyen felfedése. Olyannak látszik ez a szerelem, amilyent nem éltek, hanem képzelték a maguk számára az „intellektuális“ életet élő polgárok.

Farkas Zenó alakja bizonytalanul áll az olvasó előtt. Elvezetettel, figyelemmel és jó emberismerettel megírt alak, csak nem tudjuk hová tenni. Köpe Bálint mellé nem állíthatjuk, hiszen zavaros ideológiája nem avathat belőle haladó, néphez hű értelmiségit. De ugyanakkor távolabb áll a kizsákmányolóktól is: tudományos világnézete materialista. Egyémsége összetett, nem olyan egyszerű, mint unokaöccse, aki pontosan körvonalazott, ragyogó típusa a Horthy-korszak katonatisztjeinek. De a professor helyét nem látjuk tisztán. Lehet, hogy alakja a további kötetekben tisztázódik.

Ismételten szükséges kiemelni, hogy Déry új regénye jelentős alkotása az új magyar prózának. Nem mentes ez a könyv sem hibáktól, de reményt nyújt arra, hogy a teljes trilógia végül is jelentős állomása lesz szocialista-realista regényirodalmunknak.

TOLNAI PÉTER

KÉT KINAI KÖNYV

Csao-Su-Li: Változások Lic-Jac-Zsuanban (Révai) és Din-Lin: Felkelt a nap. (Szikra)

A felszabadulás előtt nem sokat hallottunk Kína irodalmáról. Az a néhány vers, vagy regény a semminél alig mondott többet a többszázmillió nép életéről. Költészetük a szép szavak játéka, prózájuk a kínai bölcs mosoly álbölcsésége egyaránt a feudális és félf feudális osztályok uralmát szolgálta. Természetesen az a magyar uralkodó osztálynak sem volt érdeke, hogy a haladó kínai írók műveit befordíttassák.

A Mao-Ce-Tung vezette népi forradalom nemcsak a társadalmi és gazdasági rendben hozott döntő változást, hanem a kínai művészetben és irodalomban is. Az új és régi tehetségek egyaránt jelentkeztek írósaikkal, amelyek mind a forradalom eredményeinek megszilárdítását szolgálták. Ezek közé tartozik Go-Mo-Zso, Din-Lin, Csao-Su-Li és sokan mások. Ezek feladatukul tűzték ki, hogy szakítanak a kínai l'art pour l'art művészet zsákutcájával és a nép nyelvén írják a nép problémáiról. A feladatok, amelyek előttük álltak, óriásiak. Fell kellett számolni a kínai tömegek elmaradottságát és meg kellett teremteni a békés élet, a szocializmus építésének alapjait. Mert hiszen a feudális társadalom megszüntetésével, a kizsákmányoló osztályok felszámolásával a feladatoknak csak egy részét teljesítették. Ezek az írók fegyverükkel és tollukkal egyaránt segítették ezt a harcot.

Mao-Ce-Tung 1947 szeptemberében agrárkonferencián kijelölte a legfontosabb feladatokat. „A mi politikánk ez: a szegényparasztra